

OKUMUŞ, Salih, ÇAĞDAŞ AZERBAYCAN ŞAİRİ MEMMED ARAZ

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 2009, 377 s., ISBN 978-975-389-599-6

Azerbaycan sahası modern Türk edebiyatının en önemli temsilcilerinden biri olan Memmed Araz'ın hayatı-sanatı ve eserlerini anlatan, Yrd. Doç. Dr. Salih OKUMUŞ'un "*Çağdaş Azerbaycan Şairi Memmed Araz*" adını taşıyan kitap Türk okuyucusu ile buluştu. Memmed Araz'ın köklü bir tarihi olan Azerbaycan şiirine yenilik getiren ve kendisinden sonra gelen yeni nesli etkileyen bir ekol olmasının bu kitabın yazılmasında önemli bir etken olduğu Okumuş tarafından da kitapta özellikle belirtilmiştir.

Salih Okumuş'un "*Çağdaş Azerbaycan Şairi Memmed Araz*" adını verdiği bu eser, giriş bölümü ile birlikte toplam yedi bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Modern Azerbaycan Edebiyatı hakkında genel bilgiler verilmektedir. Azerbaycan'da kültürel ortam, bağımsızlığın kazanılması için verilen mücadeleler, devrin sanatkarlarının da içinde bulunduğu olumsuz şartlar da kitapta ayrıntılı bir şekilde verilmiştir.

İlk bölüm Memmed Araz'ın hayatı ve eserlerinden oluşmaktadır. Bu bölümde 1933 yılında Nahçıvanın Şahbuz ilçesinin Nurs köyünde doğan şairin asıl adının Memmed İbrahimov İnfiloğlu olduğu ve Memmed Araz'ın eğitim hayatının II. Dünya Harbinin cereyan ettiği döneme rastladığından bahsedilmiştir. İlk mektep yıllarında savaşın dehşetini bütün yönleriyle gördüğü için savaşa dair izler şairin daha sonra yazdığı şiirlerde aksetmiştir. Çocukluğu savaş yıllarında geçen şair bu yüzden iyi bir eğitim alamamıştır. Zor dönemler geçiren şairin eserleri hakkında bilgiler verilmiştir. Şairin, Azerbaycan Türkçesinde yayımlanan kitapları, Rusça yayımlanan kitapları ve tercüme kitapları olmak üzere şairin şiir kitapları üç alt başlıkta incelenmiştir. İlk bölümün son kısmında nesir kitapları ve makalelerine de yer verildikten sonra şair ile ilgili yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Memmed Araz'ın Şiir Dünyası adı verilen eserin ikinci bölümünde Memmed Araz'ın sanat ve edebiyatla ilgili görüşleri ve edebi şahsiyeti yer almaktadır. "*Memmed Araz, sanatı ve edebiyatı insanlığa hizmet vasıtası olarak görmektedir. Sanatkarın bunu nasıl yapacağına ise karışmaz. Onun kafasına, yüreğine ve kalemine set çekmek ölümüne sebep olmaktadır.*

Sanatçı topluma hizmet etmelidir, bunu yaparken de ahlaki kurallara ve toplumun geleneklerine saygı göstermelidir.”¹ Bu bölümde Memmed Araz’ın edebiyatla ilgili görüşlerine yer verilirken şiir hakkındaki çeşitli görüşleri de yer almaktadır. Şairin edebi şahsiyeti ve şiirle tanışmasından başlayarak şairin olgunluk devrine kadar geçirdiği evreler de bu bölümde ele alınmıştır. Şair daha çok Azerbaycan tabiatı, Araz mevzusu, Azerbaycan’ın sosyal ve içtimai meseleleri ile dünya, zaman ve insan konularında yazdığı felsefi şiirleri ile tanınmaktadır. Memmed Araz’ın şahsiyetini ve sanatını etkileyen unsurlar arasında II. Dünya Harbi, Kruşçev’in başa gelmesiyle başlayan yumuşama ve beraatler, Araz’ın Moskova’daki edebiyat kursuna katılması ve Söhrab Tahir’le tanışması ve nihayet 1960’lı yıllarda Azerbaycan şiirinde ortaya çıkan yeni merhale hareketi sayılabilir.

III. Bölümde Memmed Araz’ın şiirlerinin muhteva yönünden incelenmesi yer almaktadır. Araz şiir dünyası zengin bir şairdir. Şairin 48 yıllık sanatı hayatı boyunca yazdığı 586 şiiri bulunmaktadır. Onun şiirlerinde hayatın bütün sahası yer almaktadır. Araz’ın şiirlerinde işlediği temaların başında aşk gelmektedir. Şairin şiirlerinde işlediği temalardan bazıları şunlardır: Sevgi ve aşk, Yalnızlık ve kaçış, ölüm düşüncesi, aile, kadın, geçim sıkıntısı ve işçi problemleri, Güney Azerbaycan ve Aras meselesi, vatan...

IV. Bölümde şairin şiirleri dil, üslup ve şekil açısından incelenmiştir. Şair şiirlerinde açık, sade ve anlaşılır bir dil kullanmış ve gereksiz kelime kullanmaktan da kaçınmıştır. Aynı zamanda halk dilinin zengin hazinesinden de faydalanmıştır. Şiirler şekil açısından incelendiğinde Memmed Araz şiirlerinde birçok nazım şeklini kullanmıştır. Bunlar beyit, üçlük, dörtlük, beşlik, altılık ve bentlerdir. Şairin şiirlerinin çoğu dörtlüklerden oluşmuş ve çoğu koşma tarzında yazılmıştır. Şair şiirlerinde en çok tam ve zengin kafiye biçimlerini kullanmıştır. Şairin şiirleinde yarım kafiye ile ilgili örnekler azdır.

Eserin son kısmında sonuç ve ekler yer almaktadır. Ekler kısmında şairin eserlerinin kronolojik bibliyografyası verilmiştir. Okumuş, şairle ilgili oldukça fazla bilgi ve belgeye ulaşmıştır. Ekler kısmı esas itibariyle eserin son bölümüdür. Ekler’den sonra kaynakça yer almış ve okuyuculara kolaylık olması için de dizin eklenmiştir.

Azerbaycan edebiyatının en önemli edebî şahsiyetlerinden biri olan Memmed Araz’ı Türk okuyucusuyla tanıştıran Yrd. Doç. Dr. Salih OKUMUŞ’a ve bu kıymetli eseri bizlerle buluşturan Türkiye Diyanet Vakfı Yayınlarına teşekkür ederiz.

¹ OKUMUŞ, Salih, “*Çağdaş Azerbaycan Şairi Memmed Araz*”, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1. Baskı, Ank. 2009, s. 118.

"Çağdaş Azerbaycan Şairi Memmed Araz'ın Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Eserleri" adıyla hazırlanan bu çalışma altı bölümden oluşmakta olup, toplam XI+238 sahifedir.

Bu çalışmada, Türk dünyası ile kültürel işbirliğini geliştirmek ve böylece Türk dünyasında ortak bir Türk edebiyatının oluşturulmasına katkıda bulunabilmek amacı güdülmüştür.

Giriş kısmında, M.Araz hakkında yapılan çalışmalar ile son dönem Azerbaycan edebiyatı hakkında bilgiler verilmiştir.

Diğer bölümlerde ise, Azerbaycanlı şair M.Araz'ın hayatı, sanatkarlığı ve eserleri incelenmiştir. Bu çalışmada yaptığım tahliller, verdiğim hükümler ve ulaştığım sonuçlar ilgili bahislerde ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur.

Bu sonuçların en önemlisi, M.Araz'ın Azerbaycan edebiyatında Yeni bir şiir mektebi oluşturduğunun ortaya konulmasıdır. Ayrıca bu çalışmada ilk elden kaynaklara ulaşarak, konusuyla ilgili zengin bir malzeme temin ettiğim görülecektir. Bu da verdiğim dipnotlardan ve araştırmamda faydalandığım kaynaklardan açıkça görülmektedir.